

Türk İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi
Journal of the Academic Studies of Turkish-Islamic Civilization
timad

Cilt / Volume: 15 - Sayı / Issue: 29 - Yıl / Year: 2020
Şubat / February - Kış / Winter

ISSN: 1306-4223

**Kayseri'nin Talas İlçesinde Harem ve Selamlığa Sahip Özgün Bir Örnek:
Bayer Konağı**

*A Unique Example Having with of Harem and Selamlık Departments in Talas
District of Kayseri: Bayer Konağı*

Duygu TURGUT

Arş. Gör. Dr., Erciyes Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü
Research Assistant Dr., Erciyes University, Faculty of Architecture, Department of Architecture
m.duyguturgut@gmail.com
<http://orcid.org/0000-0002-5324-7934>

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Tez Makalesi / Thesis Article

Geliş Tarihi / Received: 21 Ekim / October 2019

Kabul Tarihi / Accepted: 21 Aralık / December 2019

Cilt / Volume: 15, Sayı / Issue: 29, Sayfa / Pages: 87-110.

Atıf / Cite as: Turgut, D. (2020), "Kayseri'nin Talas İlçesinde Harem ve Selamlığa Sahip Özgün Bir Örnek: Bayer Konağı [*A Unique Example Having with of Harem and Selamlık Departments in Talas District of Kayseri: Bayer Konağı*]". Türk İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi- *Journal of the Academic Studies of Turkish-Islamic Civilization*. 15/29 (Şubat - February): 87-110.

İntihal / Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi./This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagi-arism software.

Kayseri'nin Talas İlçesinde Harem ve Selamlığa Sahip Özgün Bir Örnek: Bayer Konağı*

Öz

Kayseri'nin bir ilçesi olan Talas, şehir merkezinin 8 km kadar doğusunda yer almaktadır. Geç Osmanlı Döneminde, Türk, Rum ve Ermeni nüfusun Talas'ta bir arada yaşadığı, aynı mahalleyi, sokağı ve aynı parseli paylaştığı görülmüştür. Bu çalışmada, harem ve selamlık olarak iki ayrı bölüme sahip gayri-müslim bir aileye ait olduğu düşünülen Bayer Konağı geleneksel bir ev olarak incelenmiştir. Bayer Konağı, Harman Mahallesi'nde, Kazım Paşa Caddesi üzerinde yer almaktadır. Bu cadde ve mahalle Talas'ta özgün haliyle kalabilmiş geleneksel Talas evlerinin yoğun olarak bulunduğu bir bölgededir. Evin plan özellikleri bodrum kat, zemin kat ve birinci kat özelinde verilmiştir. Cephe özellikleri olarak ise her bir cephe ayrı olarak cephe elemanlarıyla birlikte ele alınmıştır. Sonuç olarak, geleneksel Talas evlerinin özelliklerini taşımakla birlikte Bayer Konağı harem ve selamlığa sahip sofasız plan tipiyle Talas evleri içerisinde özgün bir örnektir.

Anahtar kelimeler: Talas Evleri, Harem, Selamlık, Kayseri, Talas, Vernaküler Mimari.

A Unique Example Having with of Harem and Selamlık Departments in Talas District of Kayseri: Bayer Konağı

Abstract

Talas is a township, located about 8 km eastern of the center of Kayseri. In Talas, it was seen that Turkish, Greek and Armenian populations lived together in the Late Ottoman Period and they shared the same neighborhood, street and even the same parcel. Within the scope of this study, Bayer Konağı which is consideration to belong to a non-Muslim family having with two separate departments as *harem* and *selamlık* was examined. The Bayer Konağı is located on Kazım Paşa Street in Harman District. This street and district is in an area where intensively accommodated Talas traditional houses remain in their original state in Talas. In this study, the plan features of the house are given in detail in the basement, ground floor and first floor with the plan elements. On the other hand, the facade features are presented with each facade separately with facade elements. As a result, certain features of traditional Talas houses have been put forward while this house is a unique example in among the Talas houses with its *harem* and *selamlık* departments and uncommon plan type.

Keywords: Talas Houses, Vernacular Architecture, Extra Departments, Harem, Selamlık, Talas, Kayseri.

---

* 01.03.2019 tarihinde İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü tarafından kabul edilen "Geleneksel Anadolu Konut Mimarisinde Talas Örneği" başlıklı yazara ait doktora tezinden üretilmiştir.

1. Giriş

Geleneksel ev konusunu inceleyen çalışmalara bakıldığında yerel konut mimarisinde genel bir yorum yapabilmek için belirleyici olan unsurlar bölgeye, malzemeye ve orada yaşayan insanların yaşam şekilleri gibi unsurlara göre değişmektedir. Eldem (1954) Türk Evi kitabında Türk evini altı büyük bölgeye (1.Karadeniz sahil ve hinterlandı, 2.İstanbul ve Marmara bölgesi, 3. Ege ve hinterlandı, 4. Akdeniz bölgesi, 5. İç Anadolu bölgesi, 6. Doğu Anadolu Bölgesi) ayırarak incelemiştir. Kuban (1982) ise Anadolu'yu konut mimarisi bakımından yedi bölgeye ayırmıştır. Kayseri evleri adı altında iki kitap yayımlanmış ama Talas evleri ile ilgili bugüne değin bir kitap çalışması yapılmamıştır. Konunun daha önce çalışılmamış olması nedeniyle belge, fotoğraf gibi birincil arşiv kaynaklarıyla, cephe ve plan çizimleri üzerinden analiz edilerek, çalışmanın Anadolu konut mimarisi içerisindeki yeri belirlenmiştir. Bu çalışmada bir konut üzerinden Talas evlerinin özellikleri ve geleneksel Anadolu konut mimarisindeki harem ve selamlık bölümleri analiz edilmiştir.

Talas, Kayseri merkezinin 8 km kadar güney doğusunda Erciyes Dağı'nın kuzey doğusunda deniz seviyesinden 1250 m yükseklikte yer alan bir ilçedir (Kayseri Valiliği, 1973). Talas, bağ ve bahçelerle kaplı olduğu için ayrıca Kayseri'nin en önemli mesire yerlerinden biridir (Subaşı, 1986).

Talas, yeryüzü şekilleri bakımından iki bölüme ayrılmakta olup birinci bölüm aşağı Talas denilen düz bir ova üzerinde Ali Dağı'nın eteklerinden Kayseri'ye doğru olan kısım, ikinci bölüm ise yukarı Talas olarak bilinen aşağı düz bölgeden yaklaşık 80 metre yükseklikte belirgin kayalık bir yamaç ve üzerindeki düzlükten oluşmaktadır. Aşağı Talas'ta Harman, Han, Kçüköy gibi mahalleler bulunmaktayken, yukarı Talas'ta Tablakaya, Yukarı gibi mahalleler bulunmaktadır.

19. yüzyılın sonlarında aşağı ve yukarı Talas'ta sivil mimari örnekleri yoğun olarak bulunmaktadır. 1875 yılında yapılan nüfus sayımına göre Talas'ta 2395 Rum, 2240 Ermeni, 1173 Müslüman erkek nüfus olup kadınları da eşit sayıda düşünürsek toplam nüfus yaklaşık 11.616'dır (Cömert, 2010). Buna göre 19. yüzyılda Talas'ta toplam nüfusun yüzde sekseni gayrimüslimlerden oluşurken yüzde yirmisi Müslüman nüfustur. Talas'ta Müslüman ve gayrimüslim nüfusun ayrı mahallelerde değil bir arada, hatta bazı durumlarda aynı sokakta komşu olarak yaşadıkları da anlaşılmaktadır (Turgut, 2019b). 20. yüzyıl başlarında 1915'te Ermeniler, daha sonra da Lozan Antlaşmasıyla 1923'te Rumlar Talas'ı terk etmişlerdir. Talas'taki evlerde görülen Yunan harfleriyle Türkçe yazılan bir dil olan Karamanlca¹ yazılardan dolayı buradaki Rumların Karamanlı Türkler olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca Kayseri ve civarındaki Rumlar Türk olduklarını

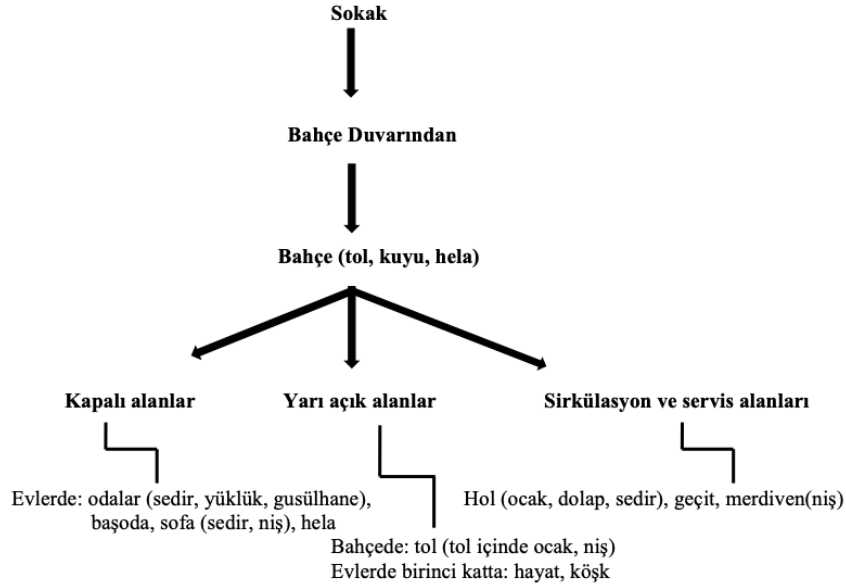
¹ T.D.K.'ya (Web 1) göre Karamanlca, Karamanlı Türkçesi; Türkçenin, Karaman ve yöresinde yaşayan Ortodoks Hristiyanlar tarafından konuşulan, Yunan alfabesi ile yazılan ağzı demektir.

belirterek mübadeleden muaf olmaları gerektiğini mübadele döneminde de beyan etmişlerdir (Tosun, 1998).

Bu çalışma kapsamında özgün haliyle günümüze gelebilmiş, müdahale edilmemiş, harem ve selamlık birimlerine sahip geleneksel bir ev örneklenmiştir. Evin diğer seçilme nedenleri ise Talas evlerinin karakteristik özelliklerini birinci kattaki köşk açıklığında, terasta, cadde cephesindeki dışa vurumcu şekilde olan baca duvar örgüsünde yansıtmış olmasıdır. Çalışma içerisinde geleneksel Talas evlerinin mimari kimliğinin oluşumundaki unsurlar, yapım tekniği, malzeme bilgisi, plan ve cephe özellikleriyle birlikte Talas evlerinin mimari özellikleri de ayrıca ele alınmıştır.

2. Geleneksel Talas Evleri

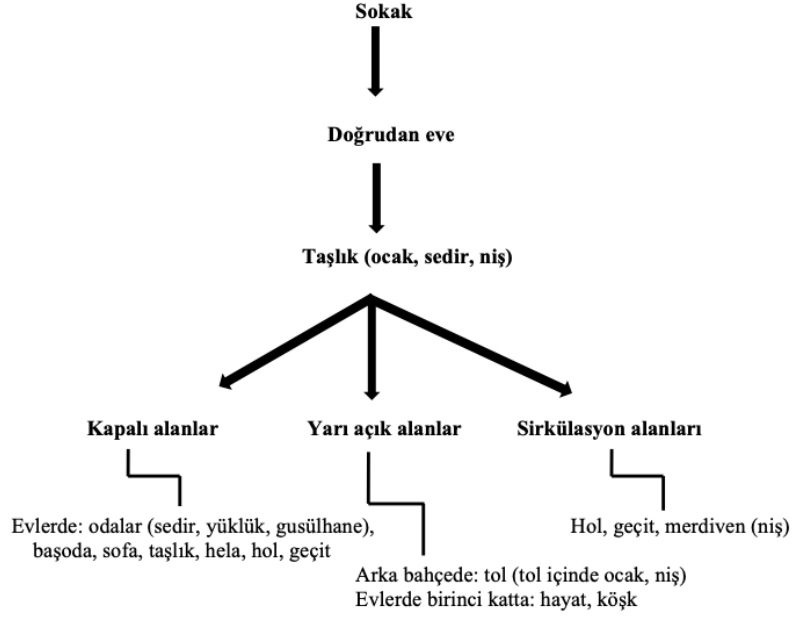
Talas evleri çoğunlukla bir bahçe içerisinde yer alan tekil evlerdir (Şekil 1). Bu evlerde ilk giriş kapısı bahçe duvarında yer almaktadır. Böylelikle evlerin hemen sokağa açılmaması önce bir bahçeye açılması korunaklı bir giriş oluşturmaktadır. Bahçeyle ilişki halinde olan bu evlerdeki kullanıcıların zemin katta sokak ile olan ilişkileri ise kapalıdır.

Şekil 1. Geleneksel Talas evleri sokaktan bahçeye, bahçeden eve mekan organizasyonu.

Evlerde 19. yüzyıl başlarında içe yönelik avlu düzeni görülürken, yüzyılın ortalarında sokakla ev arasına yüksek bahçe duvarına sahip bahçe gelmiştir. Birinci katta ise avlu düzeninin kaybolmasıyla birlikte bahçeyle ilişki halinde olan hayat veya teras görülmektedir. Talas'ta 19. yüzyılın sonlarında ise birinci

katta hayatın yerine bahçeye ilişkili terasların yaygınlaştığı görülmektedir. 20. yüzyılın başlarında ise zemin katta bahçeye ilişkili olan evler birinci katta kendini bahçeden soyutlayarak içe yönelen ve sokağa bakan iç sofalara ve orta sofalara dönüşmüştür (Şekil 2).

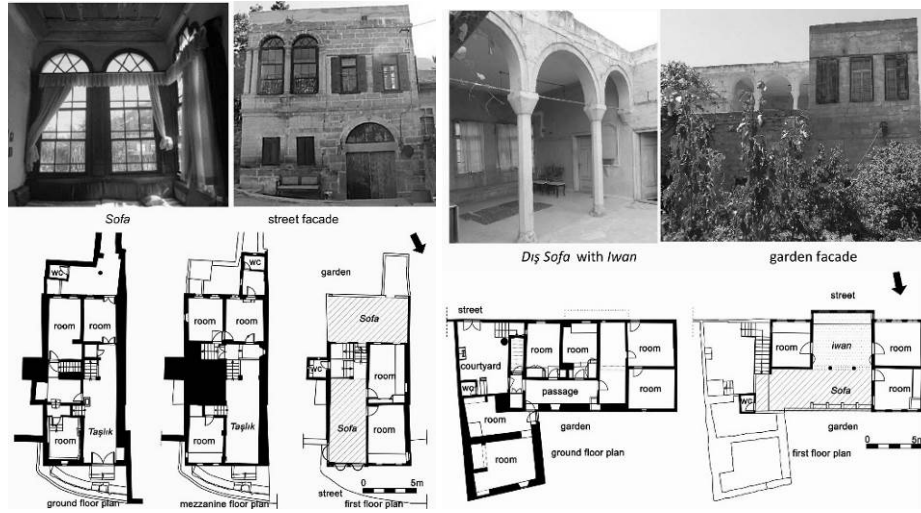
Şekil 2. Geleneksel Talas evleri sokaktan eve mekan organizasyonu.

Talas evlerinde doğrudan sokağa açılan evler de bulunmaktadır (Şekil 2). Burada evin cephesinde yeralan giriş kapısından ilk olarak taşlığa geçilmektedir. Bu taşlıkta çoğunlukla ocak, sedir, niş gibi plan elemanları vardır. Burada taşlık evin zemin katında yeralan yaşama mekanıdır. Evin arka bahçesinde ise tol, kuyu, hela yer alabilmektedir.

Talas'ta ocak, bodrum, bahçe, kuyu birbirine faydalı ve yakın bir ilişki içerisinde. Talas evlerinde beşik tonozlu, tavanı yuvarlak kesitli ahşap kirişli veya kaya oyma odalardan oluşan bodrumlar bulunmaktadır. Bu tonozlu yapılar evler için sağlam bir temel oluşturmaktadır. Aynı zamanda halk bu tonozlu veya kaya oyma bodrumlarda yiyeceklerini uzun süre muhafaza edebilmişlerdir.

Talas evlerinde birinci katlarda sofa, bu sofaya açılan odalar ve teras bulunmaktadır. Nadir olarak da köşk, cihannüma ve balkon görülmektedir. Sofanın şekli doğrudan doğruya ev tipini tayin etmektedir (Eldem, 1954). Talas evlerinde çoğunlukla dış sofalı plan tipi bulunmaktadır (Şekil 3). Evlerde eyvanlar, köşkler, cihannümalara ise manzaraya açılan oturma alanlarıdır. Talas evlerinde çoğunlukla birinci katta teraslar yer almaktadır. Bu teraslar Talas

evlerinde taş örgü parapetle veya demir korkulukla çevrilmiştir. Söz konusu teraslar sofayla ilişkili olan hayatın Talas evlerinde evrimleşmiş hali gibidir. Plan düzeninde bu teraslar ayrıca bir oda gibi etkili de olmaktadır. Kayseri’de sebze, meyve ve pastırma kurutmak bir gelenek olduğundan, teraslarda yiyecekler kurutulmuş olmalıdır. Günümüzde de bu açık alanlarda meyve, sebze ve benzeri ürünler kurutulmaya hâlâ devam etmektedir.

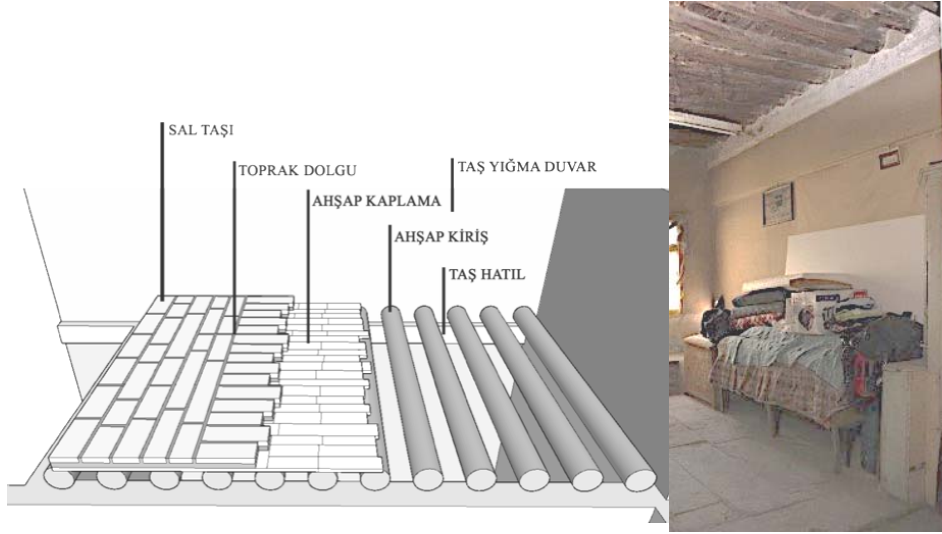

Şekil 3. Planlarıyla dış sofa’lı iki Talas evi örneği (Turgut, 2019a).

Talas evlerinde odalar dikdörtgen planlı, rasyonel düzende olup sedir, yüklük, zar, sergen gibi elemanlar kullanışlı yerlerde yer almaktadır. Türk konut mimarisinde odaların boyutları arasında büyük fark yoktur ve içlerinin düzenlenmesi birbirine benzerdir (Kuban, 1995). Talas evlerinin odaları da Türk evi odası tanımlarına uymaktadır. Dikdörtgen planlı odalarda pencerelerin önünde sedir, sedirin karşısında giriş kapısına yakın yerde yüklük vardır. Bununla birlikte bazı plan elemanlarının farklı işlevlerde kullanıldığı da olmuştur. Örneğin bir yüklük bölücü bir duvar olarak kullanılabilmiştir. Talas’ta Ali Sait Paşa Konağı’nda oda kapısının hemen önünde yüklükle birleşik olarak yer alan ikinci bir kapı, geleneksel evlerde görülen dönme dolap gibi bazı plan elemanları mahremiyet amaçlı kullanılmıştır. Bu nedenlerden dolayı odalarda işlevsel özellikler her zaman önemli olmuştur. Bazı evlerde birinci katlarda bir odanın zemin ve tavan malzemesi daha özenli kaplanmıştır. Bu odalar misafir ağırlamaya yönelik tasarlanmış olmalıdır. Bu odalarda ayrıca pencere sayısı da artmaktadır.

Türk konut mimarisinde evler genellikle zemin kat ve birinci kattan oluşmaktadır. Talas’ta ise evler çoğunlukla bodrum, zemin ve birinci kat olarak kagir inşa edilmiştir. En çok kullanılan malzeme taştır (Şekil 4). Duvar kalınlığı

25 cm ile 100 cm arasında değişmektedir. Duvarlarda ve temelerde kara taş kullanılmaktadır (Çakıroğlu, 1951). Malzeme olarak cepheler küfeki benzeri geleneksel Kayseri taşı, merdivenler, bodrum ve temel duvarları kara taş olarak da bilinen kaba yonu taş malzeme ile inşa edilmiştir. Talas evlerinde taşıyıcı sistemde 30 cm çapında yuvarlak kesitli ahşap kirişler kullanılmış olup üzerine 3 cm kalınlığında ahşap kaplamalar tercih edilmiştir. Döşeme kaplamalarında ise yöreye özgü 5 cm kalınlığında sal taşı kullanılmıştır (Şekil 4).

Şekil 4. Talas evlerinde taşıyıcı sistem (Turgut, 2019b).

Talas evlerinde sokak cephesi kendi içerisinde bütünlüğü olan bezemenin en çok olduğu cephe olmakla birlikte bu bütünlük masif ve kapalı bir etki de bırakmaktadır. Cephede kesme taş malzemenin kullanılması bu etkiyi artırmış olmalıdır. Evler toplumun temelini oluşturan ailenin en özel mekanlarıdır. Bu mekanların dışarıdan bakıldığında kapalı ve güçlü bir etki bırakması istenilen bir durum olmalıdır. Talas evlerinde cepheden taşan prizma şeklinde çatıya kadar devam eden taş örgü baca duvarları bulunmaktadır. Bu bacalar dikdörtgen, yarım daire veya çokgen plan şemalıdır.

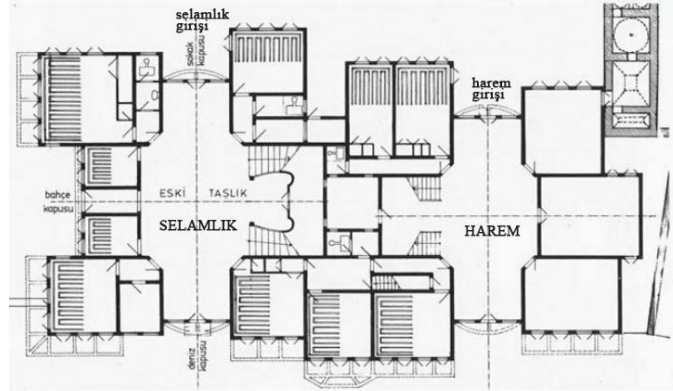
Bahçe cepheleri ise bezemesiz, kendi içerisinde bütünlüğü olmayan daha şeffaf ve geçirgendir. Bu bahçe cepheleri teras, hayat, balkon açıklıklarına sahip olup bu açıklıklar genellikle parapetle çevrili taş duvar örgüsünden oluştuğundan dolayı cephe bütününde düzensiz yaratılmış boşluklar olarak görülmektedir. Bu cepheler sokaktan veya caddeden zor farkedilmektedir.

3. Geleneksel Anadolu Konut Mimarisinde Harem ve Selamlık

Geleneksel Anadolu konut mimarisinde harem ve selamlık olarak iki ayrı bölüme sahip evler bulunmaktadır. Bu evlerde harem, daha çok evin kadınının hakim olduğu yemek hazırlama, servis, depo, bodrum gibi mekanların

bulunduğu bölümdür. Harem evin özeli iken selamlık ise evin dışarı ile sosyal bağlarının kurulduğu bir departmandır. Harem evin içi iken selamlık evin dışı gibidir. Selamlık, genel plan düzeninde erkek misafirler için ayrı girişlerin olduğu daha özenli dekore edilmiş eyvan, sofa, hayat, köşk gibi mekanların bulunduğu birimdir. Selamlık ayrıca haremle arasında duvarlarla geçirgenliğin sınırlandırıldığı, selamlıktaki ilişkinin hareme sızdırılmadığı gibi rasgele geçilemediği ev içerisinde bir dış mekandır. Kuban'a (1982) göre harem ve selamlık ayrımı toplumun daha varlıklı katlarında, büyük konutlarda olmakla birlikte 18. ve 19. yüzyıl kent evlerinde harem ve selamlık ayrımı genelleşmiştir. Saraylar ve büyük konaklarda bu birimler tamamen ayrılmıştır. Erkek misafirler için ayrı girişlerin olduğu bu harem ve selamlık bölümlerine sahip Talas evleri de varlıklı ailelere ait evler olmalıdır.

Harem ve selamlık kısımlarının oluşmasıyla ev, iç ve dış bölümlere ayrılmıştır. Bu ayrım küçük yapılarda bölüm şeklinde, belirli odaların selamlık diye adlandırılmasıyla sağlanıyor olsa da büyük evlerde bölüm yerine birleşme yöntemi uygulanmıştır. Yani evler harem ve selamlık gibi iki ya da daha fazla evin bir araya gelmesiyle oluşmakla birlikte bu birleşmeler plan tipini etkilemez sadece aynı plan tipi yinelenmiş olur. Plan tipi değişmez fakat plan düzeninde iki ayrı bölümün ihtiyacına göre değişiklikler vardır. Sofa sayısının artmasıyla bu birleşmeler kendini belli eder. İki, üç veya daha fazla bölümlerden oluşan evler, bu birimlerin fazlalaşmasıyla, konak veya sarayların büyümesi muadildir (Eldem, 1984). Bazı nadir durumlarda ise harem ve selamlığın plan tipleri farklılaşmaktadır. Genellikle konakların büyük olması sofa sayısının artmasına sebep olur. En çok kullanılan ve orta büyüklükteki konaklara mahsus plan tipi, harem ve selamlığa ait olmak üzere iki kat üzerine iki sofalıdır (Eldem, 1986). 18. yüz-yıla tarihlenen Anadoluhisarı'ndaki Yasinci Yalısı bu tipe uygun örneklerdendir (Şekil 5 - Şekil 6).

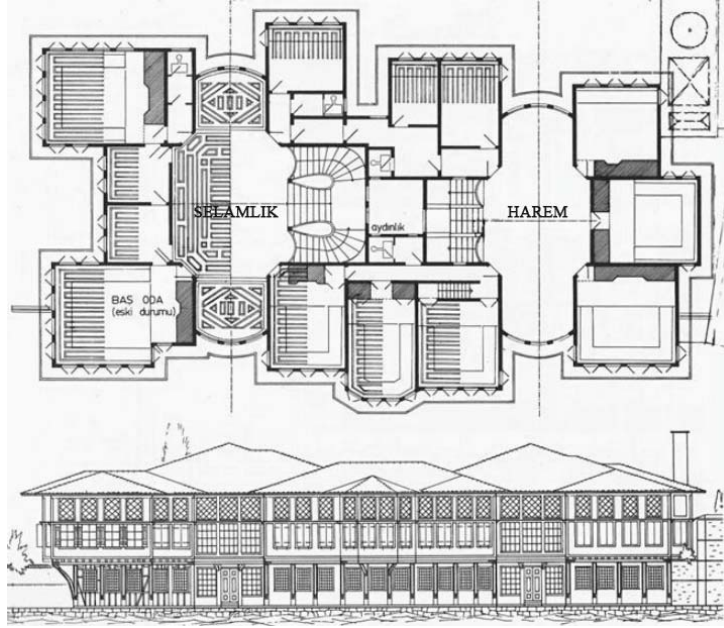

Şekil 5. Yasinci Yalısı zemin kat planı (Eldem, 1986).

Günümüze gelememiş bu yalı, orta sofalı plan düzeninde olup iki benzer kütlelerin birleşmesi şeklindedir. Harem ve selamlık için ayrı girişler

bulunmaktadır. Zemin katta harem bölümündeki bir odadan ulaşılan bir hamam bulunmaktadır. Zemin katta iki birimde de üç kollu ara sahanlıklı merdiven bulunmaktadır. Selamlıktakinin merdiven boşluğu kenarları C kıvrımlı plan şemalı olup daha özenlidir. Selamlıkta sokak kapısından girildiğinde taşlıktan ulaşılan bir adet hela vardır. Dışarıdan gelen misafirler için girişte bir helanın yer alması işlevsel olarak da olumludur.

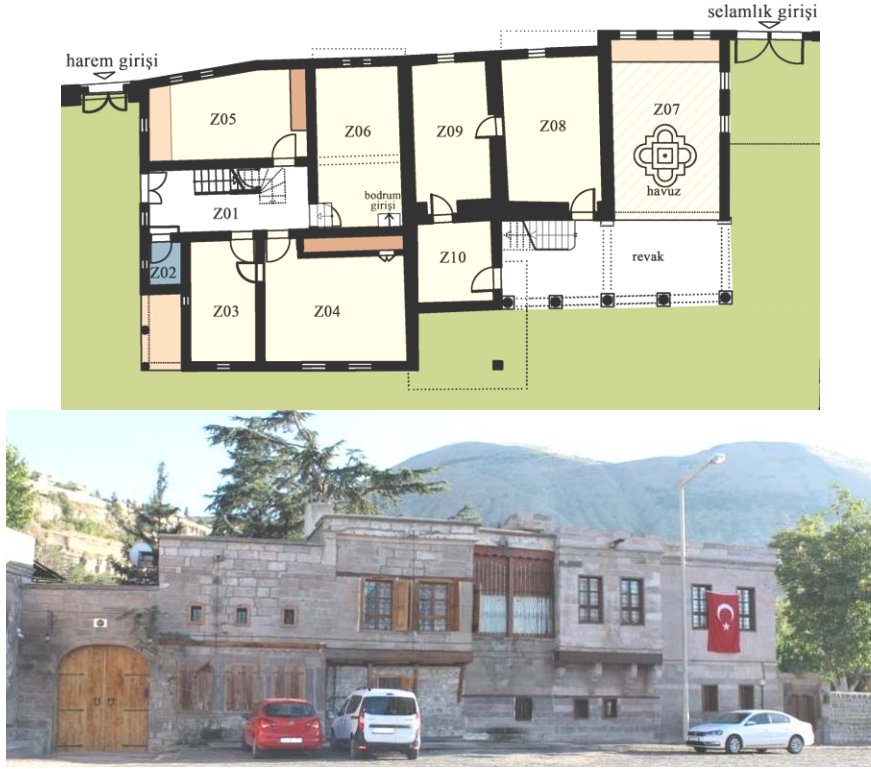

Şekil 6. Yasinci Yalısı birinci kat planı ve deniz cephesi (Eldem, 1986).

Birinci katta ise selamlık bölümünde sofa ve sofadaki eyvanın dışında baş oda olarak ayrı bir misafir ağırlama odası da bulunmaktadır (Şekil 6). Birinci katta haremde ise içerisinde yüklüğü olan daha küçük odalar yer almaktadır. Kuban (1995) küçük ve orta büyüklükteki konutlarda, mabeyni, harem ve selamlık bölümlerini birleştiren bir oda veya bir sofa olarak tanımlamıştır. 18. ve 19. yüzyıllarda, orta ve yüksek gelir grubuna ait konutlarda ve saraylarda, harem ve selamlık ayrımının netleştiğini ve söz konusu konutlarda mabeyn bölümünü özellikle planlanabilen bir bölüm olarak tasarlandığını ifade etmiştir. Kuban'a (1998) göre genelde iki ayrı konutun harem ve selamlık işlevlerini görmek üzere yan yana getirilmesi ya da bir mabeyn bölümü ile birleştirilmesi ya da hayat evinin temel ünitesinin tekrarı ile konak tipolojileri oluşturulmuştur. Bu konakta ise geçişler birinci katta birden çok kapı açılarak kullanılan koridorlardan sağlanmıştır.

Talas'ta 1856 tarihli Osmanlıca kitabeye sahip ev de harem ve selamlık bölümlerine sahiptir (Şekil 7). Geleneksel Talas evi aynı sokak üzerindeki bahçe

duvarından harem ve selamlık olarak iki ayrı girişe sahiptir. Selamlığın bu bahçe duvarındaki girişi basık kemerli bir kapıyla sağlanırken haremdeki düz lentolu olup daha küçük ebattadır.

Şekil 7. Harem ve selamlık bölümleriyle Talas evinin zemin kat planı ve sokak cephesi görünümü (Turgut, 2018).

19. yüzyıla tarihlenen Talas'taki evde zemin katta selamlıkta eyvan, revak gibi mekânlar varken haremde bodrum kata ulaşılan merdiven ve içerisinde duvara gömülü yüklüklerin olduğu mekânlar vardır. Ev, İstanbul Yasıncı Yalısı gibi iki sofaya sahip olup haremdeki sofa bahçeye bakarken selamlıktaki sofa sokağa bakmaktadır. Evin genel plan düzeninde yarı açık alanlar çoğunlukla selamlıkta yer almaktadır. Birinci katta 106 numaralı hayat ile 101 numaralı sofa arasında küçük bir hol aracılığıyla harem ve selamlık birimleri arası geçiş sağlanmıştır (Şekil 8). Bu geçişte Talas evlerinde görülen ocaklara göre daha küçük ebatta bir kahve ocağı bulunmaktadır. Bu ocak ve ocağın olduğu geçiş holü birinci katta bu geçiş mekânlarında selamlığa hizmete olanak sağlayan işlevsel mekânların oluştuğunu göstermektedir.

Şekil 8. Harem ve selamlık bölümleriyle Talas evinin birinci kat planı (Turgut, 2018).

Harem ve selamlık bölümleri olan evlerde çoğu zaman mutfak harem tarafında yer almıştır. Bodrum haremle ilişkilidir. Ancak çok büyük konaklarda selamlık bölümüne ait mutfak yapılır ve erkek aşçı tutulur. Mutfakta hazırlanan yemekler iki bölüm arasında bulunan dönme dolapla selamlık tarafına verilir. Bazı konaklarda bu dönme dolap mabeyin veya geçiş holü yerine geçmiştir. Dönme dolap sayesinde görsel temas kurulmadan iki mekân arasında alışveriş sağlanmaktadır (Kuban, 1995). Haremden ya da selamlıktan diğer bölüme verilmek istenen eşyalar bu raflara konulur, dolap çevrilir, ters istikamette döner ve iki bölüm arasında kısa yoldan alışveriş sağlanmış olur (Ayverdi, 2012, s.69).

Sonuç olarak planlara harem ve selamlık ayrımı çeşitli şekillerde yansımıştır. Misafire ayrılan bölümlerin genel plan düzenini değiştirdiği görülmektedir. S. Faroqhi, İç Anadolu bölgesinde misafir ağırlamanın önemli olduğunu bu özelliğin evlerin genel plan karakterine yansıdığını belirtmiştir (Faroqhi, 2014). Bu harem ve selamlık olarak ayrılan evlerde öncelikle plan düzeninde iki ayrı giriş kapısı bulunmaktadır. Büyük konutlarda ayrı iki ev veya iki ayrı birimin birleşmesi olarak gördüğümüz harem ve selamlık daha küçük evlerde ise selamlık biriminin zemin katında bir oda ve ayrı bir merdiven olup birinci katta ise geçiş mekânı ile birlikte sofa, köşk veya hayat ile kalmıştır.

4. Talas'ta Harem ve Selamlığa Sahip Özgün Bir Örnek: Bayer Konağı

Kayseri ilinin Talas İlçesi, Harman Mahallesi, Kazım Paşa Caddesi'nde bahçe içerisinde yer alan yapı tescillidir (Fot. 1).

Fot. 1. Bayer Konağı, Talas.

Yapı konut olarak yapılmış olup günümüzde bağ evi olarak kullanılmaktadır. Yapının kimin tarafından yaptırıldığı bilinmemekle birlikte evin sahibiyle yapılan görüşmeye göre² 20. yüzyıl başlarında ilçeyi terkeden komşu gayri- müslim bir aileden satın alınmıştır.

4.1. Plan özellikleri

Bodrum, zemin ve birinci kattan oluşan yapı sofasız plan tipindedir (Şekil 9). Bu evde birinci katta 102 no'lu odanın sofa olabilmesi için etrafında başka odaların da olması gerekmektedir. Günümüzdeki verilere göre Talas evlerinde nadir görülen plan tipindedir. Güney yönde komşu yapısı olan evin batı ve kuzey yönünde bahçe cepheleri, doğu yönünde cadde cephesi bulunmaktadır. Kare şeklinde bir bahçenin güney doğu köşesine yerleşen ev, bahçe duvarlarıyla birlikte Kazım Paşa Caddesi'nin silüetinde yer almaktadır.

Yüksek bahçe duvarlarıyla sınırlanmış evin bahçesine sokaktan bahçe duvarının üzerindeki kemerli çift kanatlı kapıyla girilmektedir. Harem ve selamlık olarak iki ayrı bölüme sahip olan evin, bu bölümlerine bahçe içerisinden iki ayrı giriş kapısı vardır. Selamlığın bahçeden girişi tek kollu taş merdivenle sağlanmaktayken harem girişi tek basamaklıdır. Konağın genel plan düzeninde haremde zemin kattaki giriş holünden bodruma ulaşılmaktadır. Haremin merdiveni iki kollu taş merdivenken selamlığınki tek kollu az dönüşlü ahşap merdivendir. Zemin katta harem bölümünde bir odadaki duvar boyunca yeralan yüklüğün ortasındaki kapıdan selamlığa ulaşılan geçiş holüne geçilmektedir. Birinci katta ise 102 no'lu oda harem ile selamlık arasındaki geçişi

² B. Bayer ile 10.06.2018 tarihinde yapılan görüşme.

sağlamaktadır. Birinci katta selamlıkta sütun ve kemerlerle bahçe ve caddeye bakan köşk bulunurken haremde düz taş örgü parapetle çevrili bahçeye bakan teras bulunmaktadır. Bu köşk mekanı hem bahçe hem sokakla ilişkili olup misafir ağırlamaya yönelikken haremdeki teras ise meyve, sebze kurutmak için elverişli evin birinci katta bahçeye bakan tek açık mekanıdır.

Şekil 9. Sırasıyla: Vaziyet planı, uydu görüntüsü, bodrum kat, zemin kat ve birinci kat planı (Kayseri Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu arşivi üzerinden hazırlanmıştır).

Yapının, bahçeden ve evin içerisinden iki ayrı girişi olan dört odaya sahip bir bodrum katı vardır (Şekil 9). Bodrum kattaki B02 no'lu odaya evin kuzey cephesindeki bahçe içerisinden, köşkün altındaki Z07 no'lu odaya çıkışı sağlayan tek kollu merdiven sahanlığının altından kapısının önündeki bir basamak ve küçük bir rampayla inilerek girilmektedir. Evin içerisinden Z01 no'lu giriş holününün kuzey doğusundaki düz merdivenle de B01 no'lu bodrum mahaline inilmektedir. Bu B01 no'lu odanın kuzey doğu köşesinde önu yuvarlak kemerle tanımlı büyük bir ocak bulunmaktadır (Fot. 2).

Fot. 2. Bodrum kattaki ocak (Şekil Mimarlık proje arşivi, 2019).

B04 no'lu odada doğu yöndeki duvar boyunca dikdörtgen planlı taş bir sedir vardır. Bu sedirin karşısında odanın batısında iki adet pencere bulunmaktadır. Bu iki pencere günümüzde büyük taş parçalarıyla kapatılmıştır. Talas evlerinde bodrumların işlevi yiyeceklerin uzun süre muhafaza edilebilmesidir. Buradaki bodrum katta ise B02 no'lu mekanda büyük bir ocağın olması ve B04 no'lu mekanda taş bir sedirin yer alması nedeniyle bu bodrum katı diğer bodrum işlevlerinden farklı bir biçimde yaşama mekanı olarak da kullanılmış olmalıdır (Şekil 9).

Yapının harem bölümünün girişi, evin kuzey cephesinin ortalarında cepheyle aynı düzlemde yer alan dikdörtgen formlu, çift kanatlı ahşap kapıyla sağlanmaktadır. Bu kapıdan ilk olarak Z01 no'lu giriş holüne ulaşılmaktadır (Fot. 3).

Fot. 3. Haremin Z01 numaralı giriş holü.

Söz konusu kapının önünde L şeklinde bir kapı eşiği olup doğu yönünden düz merdivenle bodruma geçilirken güney yönden iki basamakla hole ulaşılmaktadır. Bu holün doğu duvarının önünde alçak tutulmuş taş bir sedir olup kuzey tarafındaki sedir başlığı aynı zamanda bodruma inen merdivenin korkuluğunu da oluşturmaktadır. Bu holün doğusunda bir, batısında iki oda olup güneyinde birinci kata çıkan merdiven kovası bulunmaktadır. Günümüzde bu merdivenin altı tuvalet olarak kullanılmakla birlikte basamakların batısındaki merdiveni taşıyan duvarın önünde bir de lavabo vardır. Zemin kata Z03 no'lu odanın doğusunda köşede holde yer alan birinci kata çıkan merdivenin sahanlığının altına gelen yerde kare planlı yaklaşık 90x90 cm ebatlarında içeri-sinde gusülhane olan bir yüklük bulunmaktadır. Giriş holünün doğusundaki Z04 odanın güneyinde duvar boyunca yer alan yüklük harem ve selamlık bölümünü ayırmaktadır (Fot. 4). Bu yüklüğün ortasındaki tek kanatlı kapıyla arkadaki karanlık bölüme ve selamlığa geçilmektedir. Burada yüklük kendi işlevinin dışında bölücü bir duvar görevi de görmektedir. Yapı içerisinde zemin katta harem ve selamlık bölümlerinin arasındaki geçişi sağlayan tek yerdir.

Z05 no'lu geçiş golünün doğusundan tek kanatlı ahşap kapıyla Z06 no'lu merdiven holüne ulaşılmaktadır. Bu hole aynı zamanda evin ikinci girişi olan bahçeden B01 no'lu bodrum girişinin önündeki tek kollu merdivendenle de ulaşılmaktadır. Bu ikinci giriş, ayrı hol ve merdiveniyle evin selamlık bölümünün girişidir. Evin selamlık bölümünde zemin katta bir oda, bu merdiven holü, tek kollu ahşap merdiven ve birinci kattaki köşk birimleri bulunmaktadır.

Fot. 4. Haremin Z04 numaralı odasındaki selamlığa geçişi sağlayan yüklük (Kayseri Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Arşivi, 2018).

Birinci katta selamlık bölümünde köşk bulunurken harem bölümünde bahçeye bakan teras bulunmaktadır. Evin harem bölümündeki Z01 no'lu holün güney doğu köşesindeki iki kollu L şeklindeki 15 basamaklı taş merdivenle 101 no'lu terasa ulaşılmaktadır (Fot. 5). Bu teras kuzeyde, batıda parapetle güneyde komşu yapının duvarıyla doğuda 102 no'lu odanın duvarıyla çevrelenmiştir (Fot. 5). 101 numaralı bu teras kuzey yönde yaklaşık 70 cm kadar konsol çıkmaktadır. Terasın ortasına çiçek şeklinde sonradan bir süs havuzu yapılmıştır. Bu terasın güney batı köşesinde önünde iki basamak olan kare planlı bir hela bulunmaktadır. 102 no'lu odada ise batıda terasa bakan iki, doğuda bahçeye bakan bir, kuzeyde bahçeye bakan iki pencere bulunmaktadır (Fot. 6).

Fot. 5. 101 numaralı teras (Şekil Mimarlık proje arşivi, 2019).

Fot. 6. 102 numaralı oda (Şekil Mimarlık proje arşivi, 2019).

102 no'lu bu odada S kıvrımlı sedir başlığı kalıntısının olması bu pencerelerin önünde sedir olduğunu düşündürmektedir. Burada 102 numaralı oda üç cephede de penceresi ve bu pencerelerin önünde odada bulunan S kıvrımlı taş sedir başlığı kalıntısından dolayı başoda olmalıdır. Söz konusu olan odanın doğu duvarında güney duvarına yakın yerde köşede ahşap kapıyla 103 numaralı köşke giriş sağlanmaktadır.

Bu köşke zemin kattan Z06 no'lu merdiven holünden de ulaşılmaktadır. Burada 11 basamak ahşap tek kollu az dönüşlü merdiven olup üzerinde birinci kat zemininde merdiveni kapatacak şekilde merdiven boyunca ahşap dikdörtgen bir kapak vardır. Bu ahşap kapak açıldığında merdiven olarak kullanılabilirken kapalı olduğunda köşkün zemininin bir parçası olmaktadır. Köşkte doğuda caddeye bakan iki pencere olup kuzeyde bahçeye ve caddeye bakan kemer ve sütunlarla oluşturulmuş bir açıklık bulunmaktadır (Fot. 7). Bu pencere ve cephe açıklığının önünde L şeklinde taş bir sedir yer almaktadır (Fot. 7). Bahçe içeri-sinde konağın yaklaşık 3 m kadar kuzeyinde (Şekil 9; Z04 no'lu odanın hizasında dışarıda) bir adet kuyu bulunmaktadır.

Fot. 7. 103 numaralı köşk (Şekil Mimarlık proje arşivi, 2019).

4.2. Cephe özellikleri

Yapının bitişiğindeki komşu yapının yer aldığı güney cephesi sağırdır. Evin kuzeydoğuya (caddeye), güneybatıya (bahçeye) ve kuzeybatıya (bahçeye) bakan üç cephesi vardır.

Kuzeydoğu Cephesi, ahşap pencere sövelerinin dışında tamamen kesme taş malzemedен yapılmıştır (Fot. 8). Yapının Kazım Paşa Caddesi üzerindeki cephesidir. Bahçe duvarı üzerindeki yuvarlak kemerli çift kanatlı ahşap kapıyla bahçeye ulaşılmaktadır. Bu giriş kapısının hemen yanında cadde tarafında üstü kemerli bahçe duvarı içerisinde bir de niş bulunmaktadır. Bu cadde cephesinde Bu cephede 103 no'lu köşkün ahşap söveli ve kepenkli iki dikdörtgen pencere açıklığı bulunmaktadır. Bu pencereler evin günümüze gelebilmiş tek kepenkli pencereleridir. Bu pencerelerin tam orta hizasında yukarda çatı parapetinde bir adet beton çörtlen bulunmaktadır. Bu evin cephesindeki baca örgüsü ayrıca dikeyde dışa vurumcu bir şekilde kemerli giriş kapısı nişi ile bir kompozisyon oluşturarak sokak cephesi tasarımına katkıda bulunmaktadır (Fot. 8). Bu cephede zemin kat, birinci kat başlangıçlarında ve saçakta olmak üzere cepheden 3 cm kadar dışarı taşan taş silme yer almaktadır. Cephedeki silmeler baca duvarı örgüsü üzerinden de ayrıca devam etmektedir.

Güneybatı cephesi, ahşap pencere sövelerinin dışında tamamen kesme taş malzemedен yapılmıştır (Fot. 9). Zemin katta bahçeden ulaşılan önünde taş örgü malzemedен beş basamak ve küçük bir sahanlığa sahip Z08 numaralı hela ile birinci kattaki 104 numaralı hela cephede en önde yer almaktadır (Fot. 9).

Fot. 8. Kuzeydoğu Cephesi.

Fot. 9. Güneybatı Cephesi.

Üst üste yer alan helaların zemin kattaki dikdörtgen, birinci kattakinin ise üstü kemerli dikdörtgen şeklinde küçük pencere boşlukları vardır. Bu helaların taş örgü duvarları komşu yapı tarafında bazı yerlerde dışarı taşmakta olup yıkılmış duvar izlenimi vermektedir. Bu cephedeki bodrum kat pencereleri taşlarla kapatılmıştır. Z03 no'lu odanın penceresinin yukarısında daire şeklinde baca boşluğu sonradan açılmıştır. Birinci katta terasın dikdörtgen yatay bir etki oluşturan taş örgü parapeti yer almaktadır.

Kuzeybatı cephesi, ahşap pencere sövelerinin dışında tamamen kesme taş malzemedен yapılmıştır (Fot. 10). Köşk açıklıkları terasın konsolu ile diğer cephelere göre farklılaşmaktadır. Bu cephede evin iki ayrı bölümünün giriş kapısı bulunmaktadır. Z06 numaralı merdiven holüne açılan ikinci giriş kapısı (selamlığın giriş kapısı) cepheyle aynı düzlemde olup tek kanatlı ahşap kapıdır

(Fot. 10). Kapının önünde Kazım Paşa Caddesi tarafındaki bahçe duvarındaki giriş kapısının tam karşısında yer alan altı basamak ve sahanlıklı düz merdiven bulunmaktadır. Bu merdiven sahanlığının altında B01 numaralı bodrum mekanına ulaşılan tek kanatlı giriş kapısı ayrıca yer almaktadır (Fot. 11). Cephedeki diğer kapı ise yapıya bitişik olarak yer alan Z08 numaralı helanın tek kanatlı ahşap giriş kapısı olup önünde beş basamaklı taş malzemeden düz merdiven vardır. Cepheye ayrıca kemer ve sütunlarla tanımlanan köşk açıklığı dikkat çekmektedir.

Fot. 10. Kuzeybatı Cephesi.

Fot. 11. Kuzeybatı cephesindeki köşk açıklığı, selamlık ve bodrum kat giriş kapısı.

Bu cepheye 101 numaralı teras parapetinin içerisinde iki adet, 102 numaralı odanın iki penceresinin orta hizasında yukarıda çatı parapetinde bir adet beton çörtlen bulunmaktadır.

4.3. Bezeme özellikleri

Bezeme evde köşk açıklığında, taş sedir başlıklarında, bahçe duvarındaki giriş kapısında yoğunlaşmaktadır. Geleneksel Talas evlerine göre daha az bezemeye sahiptir.

Köşkün yuvarlak kemerli açıklığında, kaideleriyle parapet duvara oturmuş yukarıya doğru genişleyen yuvarlak yüzeyli sütun başlıklarıyla sütunlar, yan duvarlarda dikdörtgen planlı profilli pilastrlar bulunmaktadır. Ortadaki kemerin kilit taşı 3 cm kadar yukarı taşmış, bu kilit taşının alt kenarının üzerinde yatay rulo biçiminde kabartma vardır (Fot. 12). Yuvarlak sütunların kaidesi de sütundan yaklaşık 5 cm kadar daha geniş halka şeklinde parapet duvar üzerinde yer almaktadır.

Bahçe duvarında bulunan kemerli giriş kapısının kemeri duvar örgüsünden 3 cm kadar içerde olup kilit taşı kemer yüzeyinden 3 cm kadar dışarı

taşmaktadır (Fot. 8). Bu giriş kapısının hemen yanında bahçe duvarı üzerinde kemerli bir de niş yer almaktadır. Bu nişin kemeri de giriş kapısı gibi duvar örgüsünden 3 cm kadar geri çekilmiştir.

Fot. 12. Kuzeybatı cephesindeki köşk açıklığı.

Z04 ile Z05 arasında yer alan harem ile selamlık biriminin geçiş mekanındaki dolabın ortasında duvar yüzeyinde büyük yuvarlak bir kemer nişi olup altındaki kapının iki kenarında köşelerde yüklük üzerinde ikişer adet yukarı S kıvrımlı tepelikli gilve³ vardır.

Z01'deki S kıvrımlı sedir başlığı aynı zamanda bodruma inen merdivenin korkuluğu da olmaktadır. Birinci kattaki 102 no'lu odanın mevcut sedir başlığı kalıntısı da S kıvrımlıdır. Buradaki S kıvrımlı sedir başlıklarının yukarıdaki kıvrımı volüt şeklinde bezemelidir.

5. Sonuç

Talas evlerinde baş oda, harem ve selamlık bölümlerinin olması "mahremiyet" anlayışının olduğunu göstermektedir. Plan düzeninde ve cephede farklılaşan bu birimler süre gelen alışkanlığın ihtiyacından doğmuş olmalıdır. Çalışma kapsamında incelenen bu evin plan düzeninde ayrı departmanlar olarak işlev gören harem ve selamlık birimlerinde bu mahremiyet bir odanın içerisindeki yüklük aracılığıyla korunmaya çalışılmıştır.

Evin köşk açıklığında Kazım Paşa Caddesi tarafında sadece iki pencereye sahip masif bir duvar varken bahçe tarafında yuvarlak kemerli, sütunlu ve parapetli geçirgen bir açıklık vardır. Burada köşk açıklığının cadde cephesi mahremiyet anlayışından dolayı sağır tutulurken bahçe tarafı kemerli olup daha geçirgen bırakılmıştır. Evin terası ise tamamen parapetlerle çevrili açık olup bahçeye bakmaktadır. Birinci kattaki yarı açık ve açık mekanlar da mahremiyet

³ V. İmamoglu, Geleneksel Kayseri Evleri (1992) ve Gesi Evleri (2010) adlı kitaplarında İç Anadolu Bölgesi'nde bu yüklük köşelerindeki küçük raflara gilve denildiğini belirtmiştir. Bu çalışma içerisinde de bu küçük raf veya hücrelere gilve denilmiştir.

anlayışından dolayı eğer caddeye bakmakta ise daha kapalı, bahçeye cephe ise daha açık tutulmuştur.

Talas'ta zemin katlardaki pencereler birinci katlardaki pencerelere göre daha küçük ve yüksekte tepe penceresi seviyesindedir. Birinci katlardaki pencereler ve çıkmalardaki pencereler ise daha büyük ve sokağa hakimdir. Burada katlar arasında oluşan dış ortama karşı farklılaşmanın sebebi de mahremiyettir. Talas evleri çoğunlukla yüksek bahçe duvarları içerisinde yer alan tekil evlerdir. Burada insan boyunu geçen bahçe duvarları aynı kotta bulunan sokak ile bahçe arasındaki mahremiyeti sağlamaktadır. Bayer Konağı da yüksek bahçe duvarlarına sahip bir bahçenin içerisinde yer almaktadır.

Bayer Konağının selamlık bölümü yüksek girişlidir (Fot. 11). Yüksek giriş, tüm Rönesans mimarlarının yararlandığı bir tasarım özelliği olmakla birlikte İstanbul'da sarayların dışında Batılılaşma döneminde inşa edilmiş konutlarda da görülmektedir (Ağır, 1998). Akın'a (1991) göre Palladio'nun kitabında yer alan "yüksek giriş" gibi Asya ve Anadolu'nun yabancı olmadığı motiflere 19. yüzyıl İstanbul mimarlığında da rastlanması etkinin kaynağı konusunda tereddüte düşürmekle birlikte tasarıma aşinalık, Batı'dan gelen rüzgarlara açık olmayı kolaylaştırmıştır. Bu yüksek girişli evin alt katında bir bodrum kat bulunmaktadır. Söz konusu olan bu bodrum katın diğer evlere göre daha fazla ışık aldığı söylenebilir.

Kuban'a (1954) göre yeni üslubun evriminde Fransız Rokokosu'nun karakteristik etkisine en iyi tanık, S ve C kıvrımların ortaya çıkışı ve düz hatlarla birlikte kompozisyona katılmasıdır (Kuban, 1954). Osmanlı başkentinde başlayan bu değişimin, Anadolu'ya gelmesi belki biraz zaman almış olabilir ama bezemedeki bu evrim Bayer Konağının sedir başlığında, evin içerisinden ulaşılan bodrum merdiveninin korkuluğunda görülmektedir. Bu değişim anlayışının başka bir belirtisine kemer biçimlerinde rastlanılmaktadır. Sivri kemerlerin yerini, yuvarlak kemerler, özel biçimli dekoratif kemerler almıştır. Bu evde ise köşk açıklığındaki üç adet yuvarlak kemer, bahçe duvarındaki yuvarlak kemerli giriş kapısı bu anlayışı desteklemektedir. Buna göre süslemeler genellikle barok üslup özelliği göstermektedir. Çalışma kapsamındaki bu evin genel bezeme karakteri rasyonel cephe düzeni ile köşk açıklığındaki barok etkili kemerlerle birlikte eklektik bir biçime dönüşmüştür.

Sonuç olarak, geleneksel Talas evlerinin belirli özellikleri ortaya konulmuş olmakla birlikte bu ev, harem ve selamlığa sahip sofasız plan tipiyle, köşk açıklığıyla, terasıyla Talas evleri içerisinde ayrıca dikkat çekmektedir. Yapının planı, cephesi, bezeme özellikleri, malzemesi, yapım tekniği dikkate alınarak yapının barındırdığı tüm özgün unsurlar olabildiğince korunarak ve yapı sağlamaştırılarak gelecek kuşaklara bir belge olarak aktarılmalıdır.

6. Kaynaklar

- Ağır, A. (1998). Palladio ve 19. Yüzyılda İstanbul. *Sanat Tarihi Defterleri*, İstanbul, Ege Yayınları, Cilt 2, s.7-48.
- Akın, G. (1991). Türk Mimarlığında Yükseltilmiş Mekan. 9. *Milletlerarası Türk Sanatları Kongresi*, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayını, 23-27 Eylül, I. Cilt, s.47-54.
- Ayverdi, S. (2012). *İbrahim Efendi Konağı*. İstanbul. Kubbealtı Neşriyatı Yayıncılık.
- Cömert, H. (2010). *19. Yüzyılda Talas*. Ankara: Mazaka Yayıncılık.
- Çakıroğlu, N. (1951). *Kayseri Evleri*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Doçentlik Çalışması. İstanbul Matbaacılık.
- Eldem, S. H. (1954). *Türk Evi Plan Tipleri*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Pulhan Matbaası.
- Eldem, S. H. (1984). *Türk Evi: Osmanlı Dönemi: Cilt 1*. İstanbul: Türkiye Anıt Çevre Turizm Deđerlerini Koruma Vakfı.
- Eldem, S. H. (1986). *Türk Evi: Osmanlı Dönemi: Cilt 2*. İstanbul: Türkiye Anıt Çevre Turizm Deđerlerini Koruma Vakfı.
- Farođhi, S. (2014). *Orta Halli Osmanlılar*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- İmamoğlu, V. (1992). *Geleneksel Kayseri Evleri*. Kayseri: Kayseri Büyükşehir Belediyesi.
- İmamoğlu, V. (2010). *Gesi Evleri*. Ankara: Aydođdu Yayıncılık.
- Kayseri Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü. (2018). *Kayseri Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Arşivi*. Kayseri.
- Kayseri Valiliği. (1973). *Kayseri 1973 İl Yıllığı*. Ankara: Ayyıldız Matbaası.
- Kuban, D. (1954). *Türk Barok Mimarisi Hakkında Bir Deneme*. İstanbul: Mimarlık Fakültesi Yayınları.
- Kuban, D. (1982). *Türk ve İslâm Sanatı Üzerine Denemeler*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Kuban, D. (1995). *Türk Hayatlı Evi*. İstanbul: Ziraat Bankası Yayınları.
- Kuban, D. (1998). *İstanbul Yazıları*. İstanbul: Yem Yayınları.
- Subaşı, M. İ. (1986). *Dünden Bugüne Kayseri*. İstanbul: Örnek Kitabevi.
- Şekil Mimarlık A.Ş. (2019). *Şekil Mimarlık Proje Arşivi*. Kayseri.

- Tosun, R. (1998). *Türk – Rum Nüfus Mübadelesi ve Kayseri’deki Rumlar*. Niğde: Tolunay Yayıncılık.
- Turgut, D. (2018). Talas’ta Osmanlıca Kitabeli Üç Ev. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish Academic Journal*, Volume 13/26. s:1143-1169.
<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.14330>
- Turgut, D. (2019a). An analysis of the plan typology of vernacular Talas Houses. *A/Z ITU Journal of the Faculty of Architecture*, Vol 16, No 1, March 2019, s.117-125. <https://dx.doi.org/10.5505/itujfa.2019.08379>
- Turgut, D. (2019b). Geleneksel Anadolu Konut Mimarisinde Talas Örneği. (Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi).
- Web 1, Türk Dil Kurumu İnternet sözlüğü. Erişim adresi: <http://sozluk.gov.tr> (Erişim tarihi: 06.06.2019).